

Täysistunto

Tiistai 10.12.2024 klo 22.10—1.47

5. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi opintotukilain ja yleisestä asumistuesta annetun lain muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 160/2024 vp
Valiokunnan mietintö SiVM 10/2024 vp

Toinen käsittely

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Toiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 5. asia. Nyt voidaan hyväksyä tai hylätä lakiehdotukset, joiden sisällöstä päätettiin ensimmäisessä käsittelyssä. — Keskustelu alkaa. Edustaja Kontula.

Keskustelu

23.41 **Anna Kontula vas:** Arvoisa puhemies! Esitän, että lakiehdotukset hylätään syistä, jotka kävivät ilmi ensimmäisessä käsittelyssä.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Hiltunen.

23.42 **Pia Hiltunen sd:** Arvoisa rouva puhemies! Hallituksen esityksessä ehdotetaan muutettavaksi opintotukilakia ja yleisestä asumistuesta annettua lakia. Kyseisen esityksen mukaan asumislisään olisivat oikeutettuja opiskelijat, jotka asuvat vuokra- tai asumisoikeusasunnoissa. Hallituksen päätös siirtää opiskelijat pois yleiseltä asumistueltä ja palauttaa heidät opintotuen asumislisälle on leikkaus opiskelijoiden toimeentuloon. Tämä esitys siirtää noin 208 500 opintotuen saajaa yleisestä asumistuesta asumislisän piiriin. Siirtyminen asumislisän piiriin heikentää opiskelijoiden toimeentuloa merkittävästi.

Arvoisa puhemies! Hallituksen päätöksen seurauksena esimerkiksi yksin asuvan opiskelijan etuudet voivat laskea jopa 233 euroa opiskelukuukautta kohden vuonna 2027 verrattuna vuoteen 2023, kun huomioimme asumislisälle siirron lisäksi opintorahan indeksijäädytyksen sekä opintolainan lainatakauksen nostosta aiheutuvat korkokulut. Opintotuen asumislisä on sidoksissa opintosuorituksiin, kun taas yleinen asumistuki on ollut ympäri-vuotinen. Opiskelijoiden siirto opintotuen asumislisälle leikkaa vuosittain opiskelijoiden tuloista näin ollen jopa 2 065 euroa.

Myöskin, jos opiskelija ei saa töitä tai pysty opiskelemaan, ainoa vaihtoehto opiskelijalle on hakea perustoimeentulotukea. Kuitenkin opintolaina, nostettu tai nostamaton, huomioidaan tulona toimeentulotukea hakiessa, vaikka opiskelija ei pystyisi kesällä edistämään opintoja. Tämä siis syventää opiskelijan velkakuoppaa entisestään sekä nostaa toimeentulotukimenoja merkittävästi.

Asiantuntija-arvioiden mukaan valmistuvan korkeakouluopiskelijan velka on keskimäärin 40 000 euroa. Sellaisessa tilanteessa tulevaisuuden suunnittelu on talouden kannal-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 132/2024 vp

ta haastavaa, eikä sitä kannattaisi sivuuttaa myöskään perheellistymisestä keskusteltaessa. On myös huomioitava, että uudistuksen seurauksena asumistuen tason aleneminen kohdistuu erityisen rankasti opiskelijoihin, jotka asuvat suurissa kaupungeissa, joissa vuokrataso on korkea.

Arvoisa puhemies! Erityisen ongelmalliseksi tämä esitys muodostuu kesäkuukausien osalta, jolloin asumislisää ei tosiaan tämän hallituksen lakiesityksen seurauksena maksettaisi. Opiskelijoille kesäaika on jo entuudestaan haastava, koska opiskelijoilla ei ole varmuutta kesätöistä tai muista tuloista.

Opiskelijajärjestöt ovat tuoneet esille myös kohtuuhintaisten asuntojen niukkuuden, joka on keskeinen tekijä suurissa kaupungeissa. Jos opiskelijoilta odotetaan, että he löytävät halvempia asuntoja, tämä vaatisi hallitukselta samanaikaisesti aktiivisempia toimenpiteitä kohtuuhintaisten asuntojen lisäämiseksi, mikä ei tällä hetkellä näytä olevan tavoitteena.

Puhemies! Haluamme, että koulutus on tasa-arvoista ja kaikkien ulottuvilla ja että opiskelijoilla on riittävät taloudelliset edellytykset valmistua tavoiteaikataulussa.

Lausunnonantajista suurin osa ei kannattanut esitystä tai esitti sen muuttamista, ja myös SDP vastustaa opiskelijoiden siirtämistä yleisestä asumistuesta opintotuen asumislisän piiriin.

Näillä perusteilla esitän mietinnön yhteydessä jätetyn vastalauseen mukaista lain hylkäämistä.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Lyly.

23.45 **Lauri Lyly sd:** Arvoisa rouva puhemies! Tässä on opiskelijoiden taloudellisesta toimeentulosta kysymys, ja niin kuin edustaja Hiltunen tuossa kuvasi, yli 208 000 opiskelijaa siirtyy nyt yleisestä asumistuesta opiskelijoiden asumistuen piiriin, ja se on tosi iso muutos. Tämä koskee kuukausitasolla noin 59—98 euron alentumista tukeen, ja sitten kun ollaan koulutuksen ulkopuolella, puhutaan joistain sadoista euroista. Tämä on merkittävä muutos opiskelijoiden tilanteeseen. Kun kaiken kaikkiaan tämä on erityisesti isoissa kaupungeissa oleva ongelma, niin kohtuuhintaisia asuntoja on noin neljäsosalle opiskelijoista. Tämä tarkoittaa sitä, että tällainen asumistuki on ihan välttämätön, että pystytään opiskelemaan ja pääpaino siinä pitämään. Työskentely ja työn hakeminen ja sitä kautta tulojen saaminen voi viedä opiskelun pitkittymisen kautta sitten sitä valmistumisaikaa pidemmälle.

Tältä osin kannatan edustaja Hiltusen tekemää hylkäysesitystä.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Viitala.

23.46 **Juha Viitala sd:** Arvoisa rouva puhemies! Taas leikataan opiskelijoilta ja lisätään haasteita niille nuorille käydä sitä opintopolkua ja päästä työelämään käsiksi. Suomi tarvitsee korkeamman jalostusasteen tuotteita sekä niitä tuottavia työntekijöitä, ja saamme luotua lisäarvoa korkeakoulutettujen määrän lisäämisellä. Mutta niin kuin edellisessä puheenvuorossanikin totesin, niin tämä ei kuitenkaan tarkoita sitä, että toisen asteen ammatillista koulutusta ei tulisi arvostaa. Ilman muuta se on aivan yhtä arvostettavaa. Tarvitsemme laajasti eri koulutuspuolelta käyneitä työntekijöitä Suomen työmarkkinoiden käyttöön, kaikkia osaajia siis tarvitaan.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 132/2024 vp

Leikkaus pakottaa opiskelijat velkaantumaan tai lisäämään työntekoa opiskeluidensa ohella. Opiskelijoiden velkaantuminen on ristiriitainen asia sen kanssa, kun lähes joka asian yhteydessä tulee esille tämä valtion velkaantuminen — jotenkin niin, että valtio ei saa velkaantua, mutta opiskelijat saavat velkaantua, niin että tässä tulee tällaista tiettyä ristiriitaisuutta. Opiskelu on opiskelijan työtä, ja olisi kohtuullista suoda sellainen toimintaympäristö heille, että he pystyvät tehokkaasti niihin opintoihin keskittymään.

Se vajuus, että jopa sata euroa kuussa voi toimeentulo tippua, pitää tietenkin jollain tavalla paikata. Velkaantuminen on se yksi asia, millä sitä tietenkin voidaan paikata, eli nostamalla enemmän opintolainaa tai lisäämällä työntekoa. Lisääntyvä työnteko taas vie aikaa ja jaksamista siltä opiskeluajalta, ja tämä puolestaan johtaa opintojen pitkittymiseen, kun meillä olisi kuitenkin nyt valtava tarve työmarkkinoiden käyttöön saada sieltä opintopoluilta tehokkaasti uusia työntekijöitä ja ammattilaisia.

Monesti kuulee myös sitä, että muuttaa vaan halvempaan asuntoon ja kompensoi sillä tavalla sitä vajuusta, mutta ei sekään ole aina mahdollista, koska edullisia opiskelija-asuntoja ei ole joka paikassa riittävästi tarjolla. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Malm.

23.48 **Niina Malm sd:** Arvoisa rouva puhemies! Anteeksi, edustaja Viitala, en tyrskähtänyt teidän puheellenne vaan siksi, että sisältö oli kyllä ihan sama kuin mitä itse meinasin sanoa. Ei varmaan kauan tarvitse puhua.

Itse olen huolissani tämän hallituksen esityksen osalta siitä, että muun muassa opiskelijoiden asuntotilanne on valitettavan huono tällä hetkellä. Vasta tapasin Lappeenrannassa opiskelijoita, ja heidän viestinsä siitä, millaista kohtuuhintaista asumista on ja millaisissa olosuhteissa he tällä hetkellä asuvat, on, että tilanne on todella vaikea. Siihen liittyy tietenkin myös se, että Lappeenrannan yliopistolla on paljon kansainvälisiä opiskelijoita, joille myöskin täytyy ne asunnot löytyä, kun he tänne opiskelemaan tulevat. Toisaalta sitten taas tässä ajaututaan kinkkiseen tilanteeseen, jos yksityisillä vuokranantajilla ei ole kielitaitoa tehdä vuokrasopimuksia vieraalla kielellä, ja tästä syntyy kohtuuton kilpailutilanne myöskin muiden pienituloisten kanssa näistä asunnoista.

Opiskelijoiden toimeentulon haasteet ovat lisääntyneet, mikä tuli esiin näissä lausunnoissa, ja myös velkaantuminen on kasvussa. Siksi onkin eriskummallista, että tätä halutaan vielä hallituksen toimesta lisätä. Kuten edustaja Viitala tässä totesi, lainanotto on myrkyllistä hallitukselle, mutta siinä vaiheessa, kun siihen ajetaan pienituloinen, se onkin jotenkin siedettävämpää.

Eliikkä tälläkin päätöksellä pelkään, että hallitus ajaa itse asiassa taaksepäin aikaan, jolloin vähävaraisesta perheestä lähtevä lapsi sai vain haaveilla opiskelusta, vaikka päättäisi piisannutkin. Kuten olen tässä salissa aiemmin kertonut nuoresta naisesta, joka pääsi opiskelemaan ja teki kaupassa töitä, niin lopputulos on se, että ei voi olla kaupassa töissä tai sitten pitäisi olla kaupassa töissä niin paljon, ettei ehdi opiskelemaan, niin että tällä ei ole edes niitä työllisyysvaikutuksia.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Elo.

23.51 **Tiina Elo vihr:** Arvoisa puhemies! Vihreille on selvää, että koulutukseen ja sivistykseen panostamalla me voimme rakentaa ja ylläpitää yhteiskuntaa, jossa kenestä tahansa

Pöytäkirjan asiakohta PTK 132/2024 vp

voi tulla mitä tahansa. Haluamme turvata jokaiselle laadukkaan koulutuspolun aina varhaiskasvatuksesta korkeakouluihin, ja tähän koulutuspolkuun kuuluu, että opiskelijoilla on mahdollisuus kouluttautua ja suorittaa opintoja ilman huolta toimeentulosta ja velkaantumisesta.

Opiskelun edellytysten turvaaminen on tärkeää paitsi Suomen osaamistason myös opiskelijoiden mielenterveyden ja hyvinvoinnin näkökulmasta. Siksi vihreät ovat omassa vaihtoehtobudjetissaan peruneet opintorahan indeksileikkaukset, korottaisivat opintorahaa 50 eurolla, vähentäisivät opintotuen lainapainotteisuutta ja siirtäisivät opiskelijat takaisin asumistuen piiriin. Lisäksi peruisimme saavutettavan, opiskelija-asumista tukevan ARA-tuotannon leikkaukset. No, tämä hallituksen esitys on aivan päinvastainen näiden tavoitteiden kanssa.

Edustaja Hiltunen ja muutkin ovat tässä jo hyvin perusteellisesti käyneet läpi tämän hallituksen esityksen ongelmat, enkä käy niitä toistamaan, vaan sen sijaan totean, että kannatan ja vihreät kannattavat tätä edustaja Hiltusen tekemää hylkäsesitystä.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Valtola.

23.52 Oskari Valtola kok: Arvoisa rouva puhemies! Asumistukimenot ovat Suomessa kasvaneet, ja yksi syy siihen oli tietysti tämä, kun opiskelijat siirtyivät yleisen asumistuen piiriin. Tämän muutoksen jälkeen asiantuntijakuulemisissa tuli ilmi, että opiskelijat asuvat enemmän yksin ja asuvat kalliimmissa asunnoissa.

Tämä muutos on valtiontaloutta tasapainottava säästölaki, millä tavoitellaan 57 miljoonan euron säästöjä vuoteen 2028 mennessä. Toinen tavoite on lisätä yhteisasumista. Asumistuen piirissä tukiraja on korkeampi eli opintotuen tyylistä, ja tämä mahdollistaa paremmin työskentelyn asumistuen piirissä. Lisäksi tämä asumistuki on henkilökohtainen, eli siihen ei vaikuta samassa taloudessa asuvien tulot eikä puolison tulot, joten yhteisasuminen on helpompaa.

Muuten puheenvuoroissa kuvattiinkin hyvin näitä opiskeluun liittyviä opintolainamahdollisuuksia ja työnteon mahdollisuuksia.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Kivelä.

23.54 Mai Kivelä vas: Arvoisa puhemies! Hallitus tosiaan siirtää nyt yli 200 000 opiskelijaa yleisen asumistuen piiristä opintotuen asumislisän piiriin, ja on hyvä ehkä muistaa, että tämä alkuperäinen muutoshan tehtiin silloin teidän toimestanne, mutta nyt sitä vastustatte.

Kuten tässä valiokunnan enemmistökkin mietinnössään myöntää, nämä järjestelmät ovat hyvin erilaisia, ja siksi ”opiskelijoiden asumisen tuen tasossa voi tapahtua merkittäviäkin muutoksia.” Enemmistöllä opiskelijoista tuki pienenee, eli opiskelijoilta leikataan. Opintotuen asumislisässä otetaan huomioon alempi taso asumismenojen osalta, ja lisäksi tämä on heikennys maksatukseen, koska yleistä asumistukea maksetaan tosiaan ympärivuotisesti ja opintotuen asumislisää vain opiskelukuukausilta. Kuten tässä hallituksen esityksessä on arvioitu, noin 19 000 opintotuen saajalla olisi asumislisään siirtymisen vuoksi tarvetta toimeentulotukeen erityisesti kesäkuukausien aikana. Eli jälleen esitys, jolla hallitus vain lisää toimeentulotuen tarvitsijoiden määrää. Tämä on aivan päätöntä politiikkaa.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 132/2024 vp

Vasemmistoliitossa me päinvastoin haluaisimme parantaa opiskelijoiden toimeentuloa monin tavoin. Ensinnäkin tietenkin me peruisimme nämä opiskelijoiden asumistuen leikkaukset ja pitäisimme opiskelijat yleisen asumistuen piirissä. Me korottaisimme korkeakouluopiskelijoiden opintorahaa indeksin mukaisesti. Me säätäisimme opintolainalle korkokaton, ja me vähentäisimme opintotuen lainapainotteisuutta. Me myös palauttaisimme aikuiskoulutustuen.

No, tämä hallitus on valinnut tehdä täysin päinvastoin, eikä näytä olevan ongelma leikata opiskelijoilta, vaikka opiskelijoiden toimeentulo on mielestäni kyllä ihan keskeinen osa sitä, kun sanotaan, että koulutusta arvostetaan.

Lisäksi täällä on tuotu esille tämä opiskelija-asuntojen saatavuus, ja myös rakentamisen tuet tosiaan hallitus on käytännössä lakkauttanut kokonaan, joten ei ole niin helppoa sitten vain muuttaa, jos näitä edullisia asuntoja ei ole.

Tällä esityksellä te vain vaikeutat opiskelijoiden asemaa, ja erityisesti asetatte myös opiskelijat eriarvoiseen asemaan, kun perhetaustan merkitys jatkossa vain korostuu.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Kontula.

23.57 Anna Kontula vas: Niin, arvoisa puhemies, kerrataanpas nyt vähän, kun selvästi ihan kaikille ei ole edelleenkaan selvillä, mikä tämä trendi opiskelijoiden taloudellisen toimeentulon kanssa on.

Eli silloin kun asumislisästä luovuttiin ja siirryttiin asumistuen piiriin opiskelijoiden osalta Sipilän hallituksen aikaan, samalla opintorahaa leikattiin 80 euroa — hirveä leikkaus, Sipilän kauden kaikkein suurin leikkaus suhteessa siihen tuloon, mikä se opintoraha on. Tämän jälkeen on tehty leikkauksia edelleen nyt tämän hallituksen aikana. Näiden opiskelijoiden, joilta nyt, siis tässä myös tänään, ollaan leikkaamassa, opintoraha eli se osuus opintotuesta, joka ei ole lainaa eikä asumiseen sidottua, on huomattavasti pienempi suhteessa menoihin kuin esimerkiksi silloin, kun minä itse opiskelin.

Tämä on ainoa ryhmä, jonka tulee minimiturvansa hoitaa lainarahalla, ja sitä perustellaan sillä, että oletetaan näille henkilöille hyvää tulokertymää heidän tulevalla työurallaan. No, tähän ei ole tästä maailmasta, kun me tiedetään, että korkeakouluopinnotkaan eivät tänä päivänä tarjoa läheskään kaikille sellaista tuloa, millä tämän suuruisia opintovelkoja ongelmitta maksetaan. Ja sitä paitsi, ennenkin ovat ihmiset saattaneet sairastua tai joutua muuten sellaisiin tilanteisiin, että se odotettavissa oleva tulo ei sitten nousekaan sellaiseksi.

Tässä myös oletetaan, että opiskelijat ovat lapsettomia sinkkuja. Ei sekään ole siitä maailmasta, jossa samaan aikaan itketään, että nuoret ihmiset eivät tee riittävästi lapsia, ja oletetaan, että opiskelu on työuran alkuun sijoittuva hetkellinen välivaihe, kun meidän pitäisi mennä kohti maailmaa, jossa opiskelu on koko työuran ajan yhä uudelleen toistuva vaihe limittäin sen työnteon kanssa. Että aivan niin kuin on jotenkin jääty taas kerran tässäkin asiassa sinne 80-luvun opiskelijamaailmaan ja kuvitellaan, että mikään ei ole liikahtanut sen jälkeen yhtään mihinkään.

Ei me voida kuvitella olevamme strategisesti tulevaisuuteen katsova menestyjävaltio ja samaan aikaan olettaa, että meidän tulevaisuuden aikuiset eläisivät meidän oman nuoruutemme maailmassa.

Keskustelu päättyi ja asian käsittely keskeytettiin.